

LEONTIJ WOJTOWYCZ

LEW DANIŁOWICZ

KSIAŻĘ HALICKO-WOŁYŃSKI
(ok. 1225 – ok. 1301)

avalon

LEW
DANIŁOWICZ
KSIAŻĘ HALICKO-WOŁYŃSKI
(ok. 1225 – ok. 1301)

Том 6

МОНОГРАФІЇ

Pracowni Badań
nad Dziejami Rusi

Uniwersytetu Kazimierza
Wielkiego w Bydgoszczy

■ LEONTIJ WOJTOWYCZ

■ LEW DANIŁOWICZ

KSIAŻĘ HALICKO-WOŁYŃSKI

(ok. 1225 – ok. 1301)

KOMITET REDAKCYJNY SERII

Dariusz Dąbrowski (Bydgoszcz)

Konstantin Erusalimskij (Moskwa)

Marta Font (Pecz)

Djura Hardi (Nowy Sad)

Adrian Jusupović (Warszawa)

Aleksandr W. Majorow (Petersburg)

Jan Tęgowski (Białystok)

Leontij Wojtowycz (Lwów)

LEONTIJ WOJTOWYCZ

LEW DANIŁOWICZ

KSIAŻĘ HALICKO-WOŁYŃSKI
(ok. 1225 – ok. 1301)

AVALON

SŁOWO WSTĘPNE

Z dużą przyjemnością przedstawiam polskim czytelnikom biografię księcia Lwa Daniłowicza, napisaną przez ukraińskiego historyka Leontija Wojtowycza¹. Zanim zostaną przytoczone pewne uwagi co do bohatera książki i jej samej, warto przedstawić sylwetkę Autora. Co prawda publikując w naszym kraju, dał się on poznać środowisku polskich badaczy, jednak szerszemu gronu czytelników może nie być dobrze znany. Jest to tymczasem postać godna uwagi z różnych względów.

Leontij Wojtowycz urodził się w rodzinie galicyjskiej zaliczanej do ukraińskiej inteligencji. Jego ojciec, Wiktor, był inżynierem, absolwentem Politechniki Czeskiej w Pradze, zaś matka, Antonina, pracowała jako nauczycielka. Jednym z krewnych Profesora był znany lwowski rzeźbiarz, Piotr Wojtowicz (1862–1936). Jak wielu reprezentantów polskiej i ukraińskiej inteligencji z Galicji, rodzina Wojtowyczów² została po II wojnie światowej poddana represjom przez władze radzieckie. W tym trudnym czasie, na zesłaniu, 16 v 1951 r., w mieście Jemarżelinsk (obwód czelabiński) urodził się Autor niniejszej książki.

¹ Książka ta ukazała się po ukraińsku w wersji krótszej w 2012 r. w serii Slavetni postati seredn'oviččja pod tytułem *Knjaz 'Lev Danylovyč* (L'viv, 2012, 182 strony) oraz w postaci zdecydowanie poszerzonej dwa lata później (*Lev Danylovyč knjaz 'halyč'ko-volyns'kyj* (bl. 1225 – bl. 1301), L'viv 2014, 312 stron). Oba warianty mają w pełni naukowy charakter. Do rąk polskich czytelników oddajemy tłumaczenie drugiej wersji biografii Lwa.

² Wojtowiczowie należeli do tych licznych rodzin, których część opowiedziała się za ukraińską, część zaś za polską opcją narodowościową. Według informacji Profesora, jeden z jego krewniaków walczył w II Korpusie, uczestnicząc między innymi w bitwie pod Monte Cassino, a następnie zmarł na emigracji w Kanadzie.

W 1956 r., wraz z ocalałymi członkami rodziny powrócił na Ukrainę i zamieszkał w położonym niedaleko Lwowa Mikołajowie.

Co należy podkreślić, początkowo – jeśli chodzi o wykształcenie wyższe – prof. Wojtowycz poszedł w ślady ojca. Ukończył Wydział Mechaniki i Budowy Maszyn Politechniki Lwowskiej. W rezultacie podjął pracę jako inżynier.

Jednak rozbudzone już w dzieciństwie zainteresowania historią spowodowały, że w 1985 r. nawiązał współpracę z wybitnym ukraińskim historykiem, Jarosławem Isajewyczem³. Jak sam zaznacza, z jego inicjatywy podjął prekursorskie w powojennej Ukrainie badania nad rodowodem Rurykowiczów. Przyniosły one opublikowanie w latach 1990–2006 pięciu monografii poświęconych zarówno ruskiej przyrodzonej dynastii, jak i książętom litewskim⁴. Książki te, nie mamy co do tego wątpliwości, stały się kamieniami milowymi w rozwoju zainteresowań genealogią dynastyczną na Ukrainie. Są też nader popularne przede wszystkim (choć nie tylko) na obszarze postradzieckim, co potwierdza ich wielokrotne cytowanie. Nie mam zamiaru ukrywać, że wielokrotnie zdarzyło mi się polemizować z zawartymi w wymienionych pracach ustaleniami Autora, co jednak w żaden sposób nie wpływa na zaprezentowaną wyżej opinię co do ich znaczenia. Ba, przecież świętym prawem nauki jest nie zgadzać się ze sobą i przedstawiać różnorodne rozwiązania poszczególnych problemów.

Oczywiście, zainteresowania Leontija Wojtowycza genealogią nie ograniczyły się do wymienionych pozycji. Jest on również autorem monografii potomków Czyngis-chana⁵, a także współautorem podręcznikowego opracowania poświęconego dynastiom europejskim⁶. Spod jego pióra wyszły również dziesiątki artykułów dotyczących omawianej tematyki, głównie zaś różnych aspektów rodowodu Rurykowiczów. To wszystko pozwala uznać Leontija Wojtowycza za

³ Krótki rys biografii Autora napisałem przede wszystkim na podstawie tekstu Mykoły Lytvyna, *Leontij Vojtovyč: virnyj lycar muzy Klio*, [w:] *Actes testantibus. Juvilejnyj zbirnyk na pośanu Leontija Vojtovyča*, seria: Ukraina: kul'turna spadščyna, nacional'na svidomist', deržavnist', t. 20, L'viv 2011, s. 5–14, .

⁴ L. Wojtowycz, *Henealohija dynastii Rjurykovyčiv*, Kyiv 1990; idem, *Henealohija dynastii Rjurykovyčiv i Hedyminovyčiv*, Kyiv 1992; idem, *Udil'ny knjazivstva Rjurikovyčiv i Hedyminovyčiv u XII–XVI st.*, L'viv 1996; idem, *Knjazivs'ki dynastii Schidnoi Evropy (kiniec' IX – počatok XVI st.) sklad, suspil'na i polityčna rol'*. *Istoryko – genealohične doslidžennja*, L'viv 2000; idem, *Knjaża doba na Rusi: portrety elity*, Bila Cerkva 2006.

⁵ Idem, *Naščadky Čyngiz-chana: vstup do henealohii Čyngizydiv-Džučydiv*, L'viv 2004.

⁶ L. Wojtowycz, O. Celujko, *Pravljaci dynastii Evropy*, Bila Cerkva 2008.

czołowego znawcę średniowiecznej genealogii, szczególnie ruskiej przyrodzonej dynastii, i – jeszcze raz podkreślam – prekursora i promotora takich badań na współczesnej Ukrainie.

Jakże blisko do genealogii studiom prozopograficznym. Tutaj także zasługi lwowskiego badacza są niebagatelne. Wystarczy, oprócz monografii przedstawianej właśnie polskim czytelnikom, wymienić biografię Daniela Romanowicza napisaną wspólnie z Wołodymyrem Aleksandrowyczem⁷.

Co do książek będących samodzielnymi lub powstałymi we współautorstwie dziełami Profesora warto jeszcze wspomnieć napisany razem ze sporą grupą współpracowników podręcznik do historii Cesarstwa Bizantyńskiego⁸, monografię poświęconą dziejom politycznym południowo-zachodniej Rusi w wiekach XI–XIV⁹, a także dwutomową encyklopedię wojskowości ukraińskiej¹⁰.

To omówienie tylko skromnej części dorobku Profesora, na który składają się setki prac: artykułów poświęconych różnorodnej tematyce, esejów, recenzji itd. Część z nich, skoncentrowana głównie wokół problematyki dziejów Rusi haličko-wołyńskiej w średniowieczu została opublikowana w odrębnym zbiorze¹¹.

Krótko mówiąc, Autor oddawanej do rąk czytelników biografii jawi się jako polihistor, erudyta i encyklopedysta¹². Nie wchodząc już w szczegóły, należy go też uznać za wychowawcę młodego pokolenia naukowców ukraińskich – jako czynnego dydaktyka oraz promotora szeregu prac magisterskich i doktorskich.

Pozwolę sobie w tym miejscu na osobistą refleksję wypływającą ze znajomości z Profesorem, z którym miałem okazję spędzić wiele czasu, nie tylko uczestnicząc w licznych konferencjach, ale również podczas spacerów, zwiedzania

⁷ W. Aleksandrowycz, L. Wojtowycz, *Korol' Danylo Romanovyč*, Bila Cerkva 2013.

⁸ L. Wojtowycz, A. Domanovs'kyj, N. Kozak, I. Lil'o, M. Mel'nyk, S. Soročan, O. Fajda, *Istorija Vizantii. Vtup do vizantynytyky*, L'viv 2011.

⁹ L. Wojtowycz, *Halyc u polityčnomu žytti Evropy XI–XIV stolit'*, L'viv 2015.

¹⁰ L. Wojtowycz, J. Ovsins'kyj, *Istorija vijn i vijs'kovoho mystectva*, t. 1: *Vid začatків vijs'kovoї orhanizacii do profesijnych najmanych armij (jud. 3060 r. do Chrysta – počatok XVI st.)*, Charkiv 2017; L. Wojtowycz, V. Holubko, ibidem, t. 2: *Vid profesijnych najmanych armij do masovych (mobilizacijnych) armij (počatok XVI st. – počatok XX st.)*, Charkiv 2018.

¹¹ L. Wojtowycz, *Halyc'ko-volyns'ki etjudy*, Bila Cerkva 2011.

¹² Bibliografię prac L. Wojtowycza zainteresowani znajdą w następujących miejscach: S. Kozl'ovs'kyj, N. Zubaševs'kyj, *Bibliohrafija Leontija Vojtovyča 1975–2010 rr.*, [w:] *Actes testantibus...*, s. 30–54.; S. Kozl'ovs'kyj, *Naukovi praci Leontija Vojtovyča*, [w:] L. Wojtowycz, *Halyc'ko-volyns'ki etjudy*, Bila Cerkva 2011, s. 431–448; I. Paršyn, *Leontij Vojtovyč. Publikacii 1975–2016 rokov*, L'viv 2016.

oraz – specjalnie użyję tego czcigodnego kolokwializmu – przesiadywania w knajpach w kilku miejscach Europy, w tym we Lwowie, w Krakowie i w Toruniu. Z wielką przyjemnością mogę stwierdzić, że Leontij Wojtowycz jest znakiem „galicyjskim gawędziarzem” i duszą towarzystwa w najlepszym znaczeniu tego słowa. Nie ukrywam, że szczyć się otrzymanym od Profesora mianem „pruskiego batjara”.

* * *

Pora przejść do przedstawienia oddawanej do rąk polskiego czytelnika książki i jej bohatera. Nie ma się co dziwić, że zasłużone krakowskie wydawnictwo Avalon, z którym mam okazję współpracować już ponad dekadę, zdecydowało się wydać biografię Lwa Daniłowicza. Ten władca, najstarszy (nie licząc zmarłego w bardzo młodym wieku Herakliusza) z synów króla Rusi Daniela Romanowicza (†1264 r.) i Anny Mściśławówny, odgrywał bowiem w swoim czasie istotną rolę nie tylko w dziejach Rusi, lecz również Polski. Niewątpliwie osobiście znał się z grupą Piastów (Bolesławem Wstydlwym, Bolesławem I i Siemowitem I Konradowicami, Władysławem Kazimierzowiczem opolskim, Władysławem Łokietkiem, Konradem i Bolesławem Siemowitowiczami i in.), współuczestniczył bowiem z nimi w różnych wydarzeniach. Warto też wspomnieć, że siostrą wydanej za niego węgierskiej królowny Konstancji, córki Beli IV (1206–1270) była Kinga, żona księcia krakowskiego i sandomierskiego Bolesława Wstydlwego (1226–1279)¹³. Jednak niewątpliwie nie tylko wspomniana relacja koligacyjna była powodem, że po śmierci szwagra Lew wystąpił z pretensjami do dziedzictwa po nim. Opisana w niezbyt korzystnym świetle w *Kronice halicko-wołyńskiej* (*Kronice Romanowiczów*) akcja skończyła się niepowodzeniem, mimo że

¹³ Nie była to jedyna bliska relacja koligacyjna łącząca Lwa z Piastami. Jego jedyny syn i spadkobierca Jerzy w 1289/1290 r. poślubił Eufemię, córkę Kazimierza I Konradowica (a więc siostrę Władysława Łokietka), zaś córka Helena, wydana została za księcia bytomskiego Kazimierza II Władysławowica. Warto jeszcze wspomnieć, że druga córka zmarła w 1302 r. w zakonie klarysek w Starym Sączu (D. Dąbrowski, *Rodowód Romanowiczów książąt halicko-wołyńskich*, seria: Biblioteka Genealogiczna, t. 6, red. M. Górny, Poznań–Wrocław 2002, s. 197–230).

ruskiego księcia wsparły posiłki mongolskie¹⁴. Zrezygnowawszy z ubiegania się o tron krakowski, Lew nie przestał jednak zwracać bacznej uwagi na sytuację polityczną w Małopolsce. Po śmierci Leszka Czarnego w 1288 r. wystąpił aktywnie w wojnie sukcesyjnej po stronie koalicji, na czele której stali Bolesław II i Konrad II Siemowitowice oraz Władysław Łokietek, zmagający się z Henrykiem IV Prawym i jego sojusznikami. Wówczas to – jak się wydaje – Lew zbliżył się po raz pierwszy do króla Czech Wacława II. Trwanie dobrych stosunków między tymi władcami potwierdzają źródła jeszcze w 1299 r. Niewątpliwie w powiązaniu z relacjami z Piastami i władcą czeskim należy także rozpatrywać stosunki Rusi halicko-wołyńskiej z Węgrami. To właśnie w czasach panowania bohatera monografii strona ruska przeszła do ekspansji kosztem osłabionej i pogrążającej się w wewnętrznym chaosie monarchii Arpadów, okresowo zajmując przygraniczne komitaty.

Krótko mówiąc, nie tylko z perspektywy dziejów Polski w końcu XIII w., ale również w szerszym, środkowoeuropejskim zakresie, Lew okazuje się być ważną postacią, godną zaznajomienia się z jego wpływającą na losy kilku państw działalnością.

Oczywiście o wszystkich tych sprawach czytelnicy znajdą informacje w oddawanej do ich rąk książce.

Nie zgadzam się z niektórymi wnioskami Autora. Ponownie można przy tym stwierdzić – jest to święte prawo nauki. W każdym razie wypada dla przykładu zaznaczyć, że całkowicie odrzucam lokalizację miejsca spotkania udającego się w 1262 r. na Węgry Daniela Romanowicza z poselstwem Wasylka, informującym króla o odniesieniu przez jego młodszego brata zwycięstwa nad Litwinami. Nie wydaje mi się uzasadniona rekonstrukcja okoliczności zabójstwa przez Lwa Wojsielka Mendogowica, będąca ewidentną próbą „wybielenia” pierwszego z wymienionych. Jak sądzę, już wcześniej, w innym miejscu wiarygodnie wykazałem niesłuszność przejętego przez Wojtowycza poglądu Mychajła Hruszewskiego o datowaniu ostatniej wzmianki o matce Lwa na 1252 r. Całkowicie nieuzasadnione jest też przypisanie (za Nikołajem de Baumgartenem) za żonę Bolesławowi Władysławowiczowi, w rzeczywistości nieistniejącej Grzymisławy,

¹⁴ *Kronika halicko-wołyńska (Kronika Romanowiczów)*, wyd., wstęp i przypisy D. Dąbrowski, A. Jusupowicz przy współpracy I. Juriewej, A. Majorowa i T. Wiłkuł, [w:] *Monumenta Poloniae Historica nova series*, t. XVI, Kraków–Warszawa 2017, s. 500–504.

jakoby córki Wsiewołoda Aleksandrowicza bełskiego. Jak widać, za każdym razem są to generalnie drobne problemy z zakresu faktografii.

Czytelnik znajdzie w tej książce wiele spostrzeżeń istotnych. Jest to po prostu kompleksowe i rzetelne przedstawienie biografii politycznej ruskiego władcy. Na przykład nader ciekawie Autor naświetlił mongolski aspekt polityki Lwa. Nie był on najczęściej poruszany w dotychczasowych badaniach, gdy tymczasem pozwala lepiej zrozumieć niektóre poczynania księcia. Całkowicie zgadzam się z Leontijem Wojtowyczem, że najstarszy Daniłowicz, w przeciwieństwie do swego ojca, zdając sobie sprawę z realnej siły Mongołów i niemożności przeciwstawiania się im, dążył do zbliżenia z Ordą. Ta pragmatyczna postawa przyniosła władcy pewne korzyści, choć wobec coraz silniej zarysowujących się konfliktów pomiędzy poszczególnymi mongolskimi ośrodkami władzy, wywoływała też ryzyko „podpadnięcia” stronie, przeciw której się występowało. Tak zresztą stało się podczas najazdu nienawidzących się Nogaja i Telebugi na ziemię polskie¹⁵.

Polecam więc z pełnym przekonaniem lekturę biografii Lwa Daniłowicza wszystkim miłośnikom historii średniowiecza, nie tylko zresztą ruskiego. Jest to książka niepozbawiona co prawda pewnych budzących wątpliwości ustaleń (która praca jest zresztą od nich wolna?), lecz – z drugiej strony – dająca ciekawy obraz dziejów politycznych Środkowej Europy przede wszystkim w 2 poł. XIII w., ukazując je z perspektywy Rusi halicko-wołyńskiej, państwa jakże blisko związanego ze swoimi zachodnimi sąsiadami, Polską i Węgry, a także – w mniejszym stopniu – z państwami „dalszego” Zachodu, równocześnie utrzymującego kontakty z rosnącą w siłę Litwą i szeroko rozumianym Wschodem, na czele z rozpadającym się imperium mongolskim.

Dariusz Dąbrowski

¹⁵ Ibidem, s. 532–537.

WPROWADZENIE*

Postać księcia Lwa Daniłowicza, jak słusznie zwrócił na to uwagę Dariusz Dąbrowski, należy do najbardziej niedocenionych przez historyków, jednocześnie będąc jedną z najwybitniejszych w dynastii Romanowiczów, która rządziła na Rusi halicko-włodzimierskiej¹.

Główne źródło wiedzy o dziejach ziem halicko-wołyńskich w XIII stuleciu – *Kronika halicko-wołyńska* (*Latopis halicko-wołyński*), znana z różnych kopii, w tym z najstarszej, umieszczonej w rękopisie *ipatiewskim*, datowanym na około 1425 r. – w różnych miejscach podaje przeciwstawne opinie o działalności księcia Lwa Daniłowicza. W jej pierwszej części występuje on jako najbliższy pomocnik swojego ojca i uczestnik wszystkich jego wypraw żołnierskich. Był to „książę dumny i chrobry na brani [to jest na wojnie – przyp. L.W.], gdyż wiele okazał swojej odwagi w licznych walkach”². W drugiej zaś części nakreślony został pejoratywny wizerunek „nikczemnego księcia”. W czym tkwi zatem przyczyna aż takiej rozbieżności w charakterystyce tej postaci? Być może książę, który prawie przez całe swoje długie życie siedział w siodle z mieczem w rękę,

* Decyzją Autora forma fonetyczna przypisów bibliograficznych dzieł i artykułów transkrybowanych z języków używających alfabetów cyrylickich została spolonizowana [przyp. red.].

¹ D. Dąbrowski, *Stosunki polityczne Lwa Daniłowicza z sąsiadami zachodnimi w latach 1264–1299/1300*, [w:] *Hałychy na Wołyn u dobu serednowieczczja. Istoryczni ta kulturoholiczni studiji*, t. 3: *Do 800-riczczja z dnia narodżennja Danyła Hałyckoho*, Lwiv 2001, s. 42–69.

² „князь думен и хоробор на рати, немало бо показа мужьство свое во многих ратех” *Ipatiewskaja letopis*, [w:] *Połnoje sobranije ruskich letopisiej* (dalej: PSRL), t. 2, Sankt-Peterburg 1908, kol. 935.

nie zadbał o to, by mieć własnego kronikarza, a redaktorzy wołyńscy, którzy przepisywali teksty latopisarskie, przenieśli na ich karty całą niechęć swoich książąt do ich starszego brata i suzerena – jak proponował Mariusz Bartnicki³. Być może jednak rzeczywiście Lew Daniłowicz przeszedł drastyczną transformację w dojrzałym wieku pod wpływem ówczesnych okropnych wydarzeń.

Późniejsi kronikarze, których teksty uwzględniono w prezentowanym studium, w zasadzie wypowiadali się o księciu Lwie pozytywnie. Bartłomiej Zimorowicz (1597–1677) nazwał go „wynałazcą maszyn dla zdobywania twierdz”⁴. Wizerunek księcia halickiego był bardzo popularny między XV a XIX w. wśród różnych warstw ludności zamieszkującej ziemię jego byłych księstw, o czym świadczą zarówno miejscowa tradycja, jak i liczne fałszyfikaty gramot księcia Lwa⁵.

Historycy badali życie i działalność księcia Lwa Daniłowicza tylko fragmentarycznie⁶, dlatego na postawione wyżej pytania odpowiedzi nie znaleźli, sugere-

³ M. Bartnicki, *Wizerunek „bezczesnoho knyaza” w Kronice Halicko-Wołyńskiej*, [w:] *Actes testantibus. Juwilejnyj zbirnyk na poszanu Leontija Wojtowycza*, seria: Ukrajina: kulturna spadszczyzna, natsionalna swidomist, derżawnist, t. 20, Lwów 2011, s. 93–100.

⁴ J.B. Zimorowicz, *Opera quibus res gestae urbis Leopoli illustrantur*, red. C. Heck, Leopoli 1899, s. 54.

⁵ I. Mycko, *Fenomen hramot knjazja Lwa*, [w:] *Starosambirszczyzna*, t. 2, Staryj Sambir 2002, s. 187–194.

⁶ M. Hruszewskij, *Czy majemo awtentyczni hramoty knjazja Lwa*, „Zapysky NTS”, t. 45, 1902, s. 1–22; I.A. Linniczenko, *Gramoty Galickogo knjazja Lwa i znaczenie podłożnych dokumentow kak istoriczskogo istocznika*, „Izwestija Otdelenija Russkogo Jazyka i Slowestnosti”, t. 9, ks. 1, 1904, s. 80–102; A.I. Hensjorskyj, *Z komentariw do Hałycko-Wołynskoho litopysu (Wołynsko-Hałycki hramoty XIII st.)*, [w:] *Istoryczni dżerela ta jich wykorystannja*, t. 4, Kyjiw 1964, s. 171–184; O. Markewycz, *Newidoma hramota knjazja Lwa Danyłowycza*, „Archiwy Ukrainy”, 1968, nr 5, s. 23–29; O.A. Kupczynskij, *Doslidżennja ta publikatsiji hramot Hałycko-Wołynskoho knjaziwstwa u XVIII st.*, [w:] *Kyjiwska Rus: Derżawa. Kultura. Tradysiji*, Kyjiw 1982, s. 129–149; idem, *Akty ta dokumenty Hałycko-Wołynskoho knjaziwstwa XIII – perszoji połowyny XIV stolit*, Lwów 2004, s. 7–19, 21–24, 26–31, 37, 41, 43, 62–72, 79–82, 94, 103, 119–122, 125–131, 134, 136, 174–176, 208–286, 291–322, 331–366, 381–416, 450–749, 822–875, 903–969, 1013–1094, 1102–1136; W. Inkin, *Czy je istoryczna osnowa w fałszyfikatach hramot Lwa Danyłowycza?*, „Wisnyk Lwiwskoho uniwersytetu”, serija istoryczna, t. 24, 1988: *Z istoriji starodawnosti i serednowieczcza*, s. 60; L. Wojtowycz, *Udilni knjaziwstwa Riurykowycziw i Hedyminowycziw XII–XVI st.*, Lwów 1996, s. 89–97; idem, *Knjaziwski dynastiji Schidnoji Jewropy (kinets IX – poczatok XVI st.)*, *Skład, suspilna i polityczna rol*, Lwów 2000, s. 26, 62, 90, 98, 185, 227, 230, 284–288, 376, 417–418, 425, 438, 441–442, 445–446, 450, 454, 457, 467, 499, 514; idem, *De buła stołystja Lwa Danyłowycza?*

rując się przeważnie tekstem *Latopisu halicko-wołyńskiego*, często oceniali tę postać bardzo negatywnie⁷ i nie zwracali uwagi na informacje pochodzące z innych źródeł. Jaki zatem naprawdę był książę Lew Daniłowicz?

Oprócz *Kroniki halicko-wołyńskiej* zachowało się sporo innych źródeł, w pierwszej kolejności kronik spisanych w języku łacińskim. W XIX w. zostały one wydane drukiem i tym samym wprowadzone do obiegu naukowego przez historyków badających problemy historii krajów ościennych. Z różnych przyczyn badacze historii Rusi na te źródła prawie nie zwracali uwagi, z wyjątkiem tych tekstów, które wprowadził w obieg jeszcze Mychajło Hruszewskij. Nadmienić

(*Dżereloznawczyj aspekt problemy*), [w:] *Do dżerel. Zbirnyk naukowych prac na poszanu Oleha Kupczynskoho z nahody joho 70-riczcia*, t. 1, Kyjiw–Lwów 2004, s. 712–720; idem, *Wijskowe mystectwo Hałycko-Wołynskoji derżawy: knjaz Lew Danyłowycz*, „Wisnyk Natsionalnoho Uniwersytetu Lwiwska Politechnika”, nr 502, *Derżawa ta armija*, 2004, s. 13–18; idem, *Sztrychy do portretu knjazja Lewa Danyłowycza*, [w:] *Ukrajina w Centralno-Schidnij Jewropi (z najdawniszych czasów do XVIII st.)*, t. 5, Kyjiw 2005, s. 143–156; idem, *Knjaża doba na Rusi: Portrety elit*, Biła Cerkwa 2006, s. 497–501; idem, *Reformy armiji knjazjamy Danyłom Romanowyczem ta Lewom Danyłowyczem u seredyni XIII st.*, „Wisnyk Natsionalnoho Uniwersytetu Lwiwska Politechnika”, nr 571, 2006: *Derżawa ta armija*, s. 89–93; idem, *Knjaz Lew Danyłowycz – polkowodets i polityk*, [w:] *Confraternitas. Juwilejnyj zbirnyk na poszanu Jarosława Isajewycza*, seria: *Ukrajina: kulturna spadszczyna, natsionalna swidomist, derżawnist*, t. 15, Lwów 2006–2007, s. 115–124; idem, *Ulus Nohaja i Hałycko-Wołynske knjaziwstwo*, [w:] *Ukrajina – Monholija: 800 rokiv u konteksti istoriji*, Kyjiw 2008, s. 71–78; idem, *Hałycko-Wołyński etjudy*, Biła Cerkwa 2011, s. 289–318, 326–341; I. Mycko, *Pro poczatyky Swjatoonufrijiwskoho monastyrja u Ławrowi*, „Ławra” (Lwów), t. 6, 1999, s. 31–34; idem, *Istoriija Hałycko-Wołynskoji derżawy u Henealohicznych szużetach*, „Znak” (Lwów), cz. 20, 2000, s. 2–3; idem, *Korolewycz Lew Danyłowycz ta dawnij Lwów (storinky z knyhy)*, „Lwiwska brama”, 2001, nr 9–10 (81–82), s. 18–23; idem, *De ż mohyla knjazja Lewa?*, [w:] *Starosambirszczyna*, t. 2, s. 46–48; idem, *Najszanowniszi chrystyjanski swjati kraju*, [w:] ibidem, s. 86–109; idem, *Kraj obytelej...*, [w:] ibidem, s. 120–144; idem, *Fenomen hramot...*, s. 187–194; Roman, jeromonach, *Mohyla knjazja Lewa i Ławrskij nekropol*, „Ławra” (Lwów), t. 4, 1999, s. 44–47; D. Dąbrowski, *Matrymonialna polityka knjazja Lewa Danyłowycza*, „Zapysky NTS”, t. 240, 2002, s. 195–218; idem, *Stosunki polityczne...*, s. 42–69; idem, *Rodowód Romanowiczów książąt halicko-wołyńskich*, Poznań–Wrocław 2002, s. 101–114; idem, *Romanowicze w rocznikach polskich*, [w:] *Do dżerel. Zbirnyk naukowych prac na poszanu Oleha Kupczynskoho z nahody joho 70-riczcia*, t. 1, Lwów 2004, s. 487–497; idem, *Genealogia Mścisławowiczów. Pierwsze pokolenia (do początku XIV wieku)*, Kraków 2008, s. 352–357.

⁷ Zob., np.: M.F. Kotlar, *Hałycko-Wołyńska Rus*, Kyjiw 1998, s. 221–226; G. Stökl, *Das Fürstentum Galizien-Wolhynien*, [w:] *Handbuch der Geschichte Russlands*, t. 1: *Bis 1613*, red. M. Hellmann, Stuttgart 1981, s. 526–530.

wypada, że oprócz kronik już od dwóch stuleci ukazują się akta. Ze smutkiem należy także stwierdzić, iż historycy ukraińscy i rosyjscy prawie w ogóle nie pracowali w bogatych archiwach sąsiednich krajów z materiałami z XI–XIII w.⁸ Niektóre wschodnie źródła, których znaczna część została opublikowana, dotyczą również tematyki halicko-wołyńskiej⁹. Uwzględnienie wszystkich tych przekazów pozwala z innej perspektywy spojrzeć na wiele epizodów z życia księcia Lwa Daniłowicza, zwłaszcza z drugiej jego połowy, które dotychczas były albo nieznane, albo dyskusyjne. Analiza informacji, nieuwzględnionych w kronikach, pozwala na zrekonstruowanie drogi życiowej księcia w znacznej mierze i dokonanie próby oceny jego działalności na tle burzliwych wydarzeń drugiej połowy XIII w.

⁸ Zob.: L. Wojtowicz, *Neispolzowannyje wozmożnosti zapadnych istocznikow po genealogii Rjurikowiczej i biografii Lwa Daniłowicza*, [w:] *Wspomagatelnyje istoriczeskie discipliny w sowremennom naucznom znanii. Materiały xxv Międzynarodowej naukowej konferencji, Moskwa 31 janwarja – 2 fewrala 2013 g.*, cz. 2, Moskwa 2013, s. 246–251; idem, *Łatynski dżerela XIII–XIV stoliť pro Hałycko-Wołynske knjaziwstwo*, [w:] *Ukrajinske dżereloznawstwo ta spetsialni istoryczni dyscypliny na porozi XXI st.*, Lwów 2013, s. 176–181; idem, *Nowi (newykorystani) dżerela do istoriji Hałycko-Wołynskoho knjaziwstwa ta biohrafiji knjazja Łewa Danyłowycza*, „Wisnyk NTSz”, cz. 49, 2013, s. 24–27.

⁹ Zob.: idem, *Naszczadky Czynhiz-chana: Wstup do Henealohiji Czynthizydw-Dżuczzydów*, Lwów 2004, s. 21–48.

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne	// 5
Wprowadzenie	// 11
Młodość	// 15
Bojarstwo halickie	// 21
Książę przemyski	// 37
Bitwa pod Jarosławiem	// 53
Ożenek	// 57
Założenie Lwowa	// 61
Reformy wojskowe	// 69
Walka o spuściznę austriacką	// 77
Królestwo Rusi	// 89
Wojna z Mongołami	// 101
Książę halicki	// 119
Zagadka śmierci księcia Wojsielka	// 137
Suzeren królestwa Rusi	// 145
Węgierska karuzela	// 163
Wojna litewska	// 169
„Węzeł austriacki”	// 175
Przyłączenie ziem w Zakarpaciu	// 185
Spadek polski	// 191
Karta ordyńska	// 195
Karuzela środkowoeuropejska	// 205
Wdzięczność Nogaja	// 213
Ostatnia próba	// 217
Rodzina	// 223
Gramoty księcia Lwa	// 227

Non obstante bellum // 229

Oceny // 235

Bibliografia // 237

Indeks osobowy // 293

Redakcja i korekty:

Kinga Ochojska

Karolina Rymut

Patrycja Kulesa

Artur Foryt

Redakcja naukowa:

prof. dr hab. Dariusz Dąbrowski

Opracowanie typograficzne i skład:

Wojciech Zielonka

Projekt okładki i stron tytułowych:

Mariusz Mrozowicz

Copyright by Leontij Wojtowycz, wyd. 1, Kraków 2020

Wydawnictwo Avalon Sp. z o.o.

ISBN 978-83-7730-521-8

Zamówienia przyjmuje

Wydawnictwo Avalon Sp. z o.o.

ul. Żmujdzka 6 B, Kraków

tel. +48 577 000 186

zamowienia@wydawnictwoavalon.pl

www.wydawnictwoavalon.pl

